

19.1.2024

Vesiensuojelun tehostamisohjelman väliraportti

Hankkeen nimi: KIPSI-hanke

Hankkeen tavoite:

KIPSI-hankkeen tavoitteena on levittää 100 000 hehtaaria maanparannuskipsiä koko maan rannikkoalueiden kipsitukikelpoisille alueille vuosina 2020–2025. Hanke käynnistyi vuonna 2019 Saaristomeren valuma-alueella ja laajeni vuonna 2022 kattamaan koko rannikkoalueen. Saaristomeren hankealueen (KIPSI 1) tavoitteena on levittää kipsiä 50 000 hehtaarille ja muualla Suomessa (KIPSI 2) tavoitteena on niin ikään saavuttaa 50 000 hehtaarin levitysalaa.

Kipsinlevityksellä pyritään vähentämään valuma-alueilta Saaristomereen, Pohjanlahteen ja Suomenlahteen tulevaa fosfori- ja kiintoainekuormitusta. Kipsikäsittelyllä on tutkimuksissa saatu noin 30:n, jopa 50 prosentin vähennys fosfori- ja kiintoainekuormaan. Tavoitteena on myös lisätä kokemusta laajamittaisesta kipsikäsittelystä ja hankkia seurantatietoa kipsikäsittelyn vaikutuksista maaperään ja vesistöihin. KIPSI 2:n hankealueelta saadaan myös kokemusta muiden kuin savimaiden kipsikäsittelystä ja sen vaikutuksista.

Päätoteuttaja ja muut toteuttajat: Varsinais-Suomen ELY-keskus

Raportoitava jakso: 1.1.-31.12.2023

Lyhyt kuvaus hankkeen edistymisestä:

Kipsiä levitettiin vuonna 2023 yhteensä 15 899 hehtaarille, joista 2 579 hehtaaria Saaristomeren valuma-alueelle (KIPSI 1) ja 13 320 hehtaarille muilla alueilla (KIPSI 2). Kokonaistavoitteesta (100 000 hehtaaria) on vuoden 2023 loppuun mennessä toteutunut 54 192 hehtaaria. Saaristomeren valuma-alueen tavoitteesta (50 000 ha) on tähän mennessä toteutunut 24 880 hehtaaria, muiden alueiden tavoitteesta (50 000 ha) on tähän mennessä toteutunut 29 310 hehtaaria. Laskennallisesti hankkeessa levitetty kipsi on vähentänyt Itämeren ravinnekuormaa yhteensä 77 tonnia. Vuoden 2023 vähenemä on 31 tonnia. Saaristomeren osalta ravinnekuorma on vähentynyt yhteensä 55 tonnia, vuonna 2023 16 tonnia.

Vuonna 2023 KIPSI 1-alueella kipsikäsittelyä haettiin 2 370 hehtaarille. Yhteensä alueelle on haettu kipsikäsittelyä 27 820 hehtaarille vuoden 2023 loppuun mennessä. Luvussa ei ole mukana rauenneet tai perutut hakemukset. Tavoitteesta (50 000 ha) puuttuu vielä noin puolet. Vuonna 2023 KIPSI 2-alueella haettiin kipsikäsittelyä 11 219 hehtaarille. Yhteensä alueelle on haettu kipsikäsittelyä 41 670 hehtaarille. Luvussa ei ole mukana perutut hakemukset. Tavoitteesta (50 000 ha) puuttuu alle 10 000 hehtaaria.

Kipsikäsittelyn vesistövaikutuksien seurannat ovat jatkuneet Saaristomeren valuma-alueella sekä Pohjanmaan maakunnissa KIPSI 2 -hankealueella. Saaristomeren alueen vesistöseurannan väliraportti julkaistiin 2023. Pohjanmaan seurantavesistöihin asennettiin keväällä 2023 jatkuvatoimiset vedenlaadun mittausasemat. Mittausasemat tuottavat lähes reaaliaikaista seuranta-aineistoa hankkeen hyödynnettäväksi. Laajojen vesistöseurantojen lisäksi hankkeessa on jatkettu lohko-kohtaisten tutkimuksien tekoa hankkeen yhteistyökumppaneiden kanssa. Hanke on muun muassa jatkanut Satakunnan Kauvatsan kylässä sijaitsevan peltoalueen kipsikäsittelyjen lohkojen salaojavesien seurantaa yhteistyössä Åbo Akademin kanssa. Syksyllä 2022 suoritettun

maaperätutkimuksen tulokset valmistuivat vuoden 2023 aikana. Tulokset julkaistaan keväällä 2024 valmistuvassa pro gradu -tutkielmassa.

Kipsikäsittelyn vaikutuksia peltomaahan ja viljavuuteen on myös tutkittu mm. Peltujen viljavuusluvut -hankkeessa (kts. [KIPSI-uutiskirje 28.11.2023](#)). Hankkeen kipsilohkoilla (tarkastelussa mukana 9 lohkoa, rikin osalta 5 lohkoa) näkyi yleisesti edelleen kipsin mukana tullut rikki aiempaa korkeampana tasona, kun kipsin levityksestä oli kulunut kaksi tai kolme vuotta. Parhaimmillaan rikki oli noussut jopa huononlaisesta hyvään viljavuusluokkaan kipsin lisäyksen myötä. Myös kalium-magnesiumsuhde oli keskimääräisesti parantunut hieman kipsikäsittelyn jälkeen.

Tiedottamista kipsistä ja sen vaikutuksista on jatkettu sekä yksittäisiin viljelijöihin kohdistuvalla viestinnällä että laajemman yleisön saavuttavalla massaviestinnällä. Tiedottamismuotona ovat olleet mm. tekstiviestit kipsihaun alkamisesta, ajankohtaisviestit Varsinais-Suomen ELY-keskuksen uutiskirjeessä noin kerran kuukaudessa sekä uutena hankkeen oma KIPSI-uutiskirje. Medioita on myös pidetty ajan tasalla ELY-keskuksen tiedotteilla. Eri medioissa on ollut KIPSI-hanketta käsitteleviä artikkeleita, lehtijuttuja, maksettuja mainoksia sekä toimittajien tekemiä haastatteluja. Toimivaksi koettuja suorasoittoja viljelijöille on jatkettu hanketyöntekijöiden, ProAgrian sekä uutena myös maatalousalan opiskelijajärjestö Tähkän toimesta. Uutena kohdennetun viestinnän ja vuorovaikutuksen muotona järjestettiin eri paikkakunnilla viljelijätilaisuuksia yhteistyössä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen maaseutuyksikön sekä ProAgrian ja Varsinais-Suomen MTK:n kanssa. Edelleen on jatkettu kohdennetun sosiaalisen median suoramarkkinointia. Hanke osallistui maatalousalan keskeisiin ja suurimpiin messutapahtumiin. Nämä olivat Oripäässä 5.-8.7.2023 järjestetty OKRA Maatalousnäyttely ja Kannuksessa 18.-19.8.2023 järjestetty OLLIKKALA maatalousmessut sekä KoneAgria messut Tampereella 12-14.10.2023. Hankkeen saaman palautteen perusteella viestintämme on koettu sopivana. Sinänsä tieto kipsistä on saavuttanut tärkeintä kohdeyleisöä (viljelijät) ja laajempaakin yleisöä hyvin. Tilaisuuksien osallistujista osa tiesi paljon KIPSI-hankkeesta etukäteen, mutta osalle perusasiatkin olivat edelleen vieraita, vaikka hanke olikin useimmille ainakin nimeltä tuttu.

Kipsikäsittelyn sähköinen haku oli auki vuoden 2022 joulukuusta kesäkuun 2023 viimeiseen päivään, jolloin hakemuksia saapui 384 kpl. Haun taustalla oleva peruslohkoaineisto oli tarkoitus päivittää keväällä 2023 ja sähköinen kipsikäsittelyn haku avata parin viikon aineiston-päivitystauon jälkeen uudelleen. Ajantasaista lohkoaineistoa emme lopulta saaneet koko vuonna. Sähköinen kipsikäsittelyn haku avattiin lopulta 27.11.2023 vanhalla vuoden 2022 peltolohkoaineistolla. Uutena hakualueena mukaan tuli Raisiojoen valuma-alue, jossa virtausolosuhteet ovat muuttuneet patojen purun myötä ja sekin soveltuu nyt kipsikäsittelyyn. Vuoden viimeisinä viikkoina hakemuksia saapui 20 kappaletta. Kipsikäsittelyä haettiin yhteensä 13 589 hehtaarille. Kipsikäsittelyn sähköinen neuvontahaku oli auki koko vuoden. Myönteisiä neuvontapäätöksiä tehtiin vuoden 2023 aikana yhteensä 22 tilalle, kullekin kaksi tuntia. Tilakohtaista neuvontaa annettiin vuoden 2023 aikana 16 kertaa.

Hanketyöntekijät ovat tehneet maastossa levitystarkistuksia vuonna 2023 suoritetuista levityksistä. Tarkistukset kohdistuivat pääosin korkean riskin perusteella valituille lohkoille. Otannassa on huomioitu muun muassa tilalle kohdistuvan kipsituen määrä, lohkojen pinta-ala sekä lohkon etäisyys tilakeskuksesta. Tarkistuksilla on seurattu muun muassa levityksen laatua sekä sitä, että kipsi on levitetty oikealle lohkolle tai lohkon osalle. Tarkistukset suoritettiin kaiken kaikkiaan 80 kipsikäsittelyn vuonna 2023 saaneelle lohkolle.

Havaitut haasteet ja pullonkaulat esimerkiksi sähköisen kipsihaun aineistojen päivityksessä ovat antaneet arvokasta tietoa asioista, joita myös tulevaisuudessa vastaavissa hankkeissa ja pysyvissä järjestelyissä tulee huomioida. Erityisesti sähköisen haun aineistojen päivityksen riippuvuus muista toimijoista on osoittautunut isoksi haavoittuvuudeksi koko hakujärjestelmälle ja vaikuttanut negatiivisesti vuoden hakumääriin. Vanhentuneet aineistot ja paperihakemukset aiheuttivat merkittävää ylimääräistä työkuormaa hankehenkilöstölle. Myös RRP-raportoinnin vaatimukset työllistivät henkilöstöä ennakoimattomasti.

Toteutetut toimet raportoitavalla jaksolla

- Tavoitteiden toteutuminen (sanallinen kuvaus sekä alla olevien seurantamittareiden perusteella)

Seurattava muuttuja	Mittari	Toteuma	Lisätietoja
Kipsiä levitetty	Hehtaaria	15 899	Yhteensä vuonna 2023. Kumulatiivisesti kipsiä on levitetty hankkeen aikana 2020–2023 Kipsi1-alueella 24 881 ha ja Kipsi2-alueella 29 311 ha
	Saaristomeren alueella	2 579	Sisältää myös aiempina vuosina haettujen lohkojen levitystä
	Suomenlahden alueella	1 641	Ks. yllä
	Selkämeren alueella	3 670	Ks. yllä
	Perämeren alueella	5 126	Ks. yllä
	Merenkurkun alueelle	2 883	Ks. yllä
Fosforikuormitus vähenee	Tonnia P/vuodessa	31,3	Kuormitusvähenemissä huomioitu 2020–2023 toteutuneiden levityksien vaikutukset vuonna 2023
	Saaristomerellä	16,4	Huomioitu levitykset 2020–2023
	Suomenlahdella	2,5	Huomioitu levitykset 2022–2023
	Selkämerellä	3,1	Huomioitu levitykset 2022–2023
	Perämerellä	6,1	Huomioitu levitykset 2022–2023
	Merenkurkussa	3,2	Huomioitu levitykset 2022–2023
Viljelijää osallistunut neuvontaan	Lkm	Hakemuksesta myönnettävään kipsineuvontaan osallistui 16 viljelijää	Ilmeisesti viljelijät kokivat neuvonnan hakemuksen jäykkänä tapana saada tietoa.
Viljelijää osallistunut kipsin levitykseen	Lkm	542	Palautteen määrästä päätellen kipsin levitys onnistui viljelijöiden mielestä hyvin.
Tutkimustiedon lisääntyminen	Sanallinen kuvaus	Hankkeen käynnissä olevien seurantojen tulokset julkaistaan yhteistyössä	Peltomaahan ja kuivatusvesiin liittyvät Pro gradu -tutkielmat

		hankekumppaneiden kanssa eri raporteissa sekä myöhemmin julkaistavissa tieteellisissä julkaisuissa. Lisäksi hankkeen kautta on toteutumassa 2 pro gradu -tutkielmaa kipsin vaikutuksista peltomaa- han sekä pellon kuiva- tusvesiin. Myös viljelijöiden suhtautumisesta kipsiin ja vesiensuojeluun valmistui maisterintutkielma, jonka tuloksia hyödynnettiin välittömästi hankkeen viestinnässä.	valmistuvat arviolta ke- vällä 2024.
Kipsin käytön turvaaminen tulevaisuudessa	Sanallinen kuvaus	Tutkimustiedon lisääntyminen ja tietoisuuden lisääntyminen kipsikäsittelystä edistävät kipsin käyttöä myös tulevaisuudessa. Kuljetus- ja levityslogistiikan kokemukset ja kehittäminen ovat myös panostuksia tulevaan. Havaitut hakujärjestelmän haavoittuvuudet ovat arvokasta tietoa, kun suunnitellaan tulevaisuuden järjestelmiä.	Tieteellisen käsikirjoituksen mukaan (Ollikainen ym., lähetetään arvioitavaksi lähiaikoina) kipsin käyttö on yhteiskunnan kannalta hyödyllistä, ts. sen tuottama fosforivähenhys ja sitä kautta arvioitu rehevöitymisen vähenemisen taloudellinen arvo on suurempi kuin kipsikäsittelyn kustannukset. Saman tutkimuksen mukaan kustannukset yksittäiselle viljelijälle ylittävät viljelijän kipsistä saaman hyödyn eli yhteiskunnan tulisi rahoittaa kipsikäsittelyn kustannukset.

Kipsin levitys (ja hakeminen)

Kipsikäsittelyä myönnettiin 2023 yhteensä 13 589 hehtaarille. KIPSI 1-alueelle 2 371 ha ja KIPSI 2-alueelle 11 219 hehtaarille. Kipsiä levitettiin vuonna 2023 yhteensä 15 899 hehtaaria. Valuma-alueittain levitettiin: Saaristomeren valuma-alueelle 2 579 hehtaaria, Suomenlahden valuma-alueelle 1 641 hehtaaria, Selkämeren valuma-alueelle 6 106 hehtaaria ja Perämeren valuma-alueelle 5 573 hehtaaria.

Selkämeren ja Perämeren valuma-alueiden osalta sekä levitysmäärät että hakumäärät ovat linjassa hankkeen tavoitteiden ja aikataulun kanssa. Vaikka hakua on näillä alueilla kohdennettu vain vesiensuojelun kannalta tehokkaimmiksi arvioiduille alueille, vaikuttaa, että tavoite 50 000 pellohehtaarin käsittely muualla kuin Saaristomeren valuma-alueella tulee toteutumaan.

Suomenlahden valuma-alueella hakukelpoisten lohkojen määrää rajoittavat järvet, joiden valuma-alueille kipsiä ei saa levittää. Suomenlahden valuma-alueen viljelijöiden hakuaktiivisuus jää myös pohjoisemman Suomen hakuinnosta. Tulosten perusteella Selkämeren ja Perämeren valuma-alueen viljelijöiden hakuaktiivisuus ja alueen levitykset riittävät hankkeen KIPSI 2-alueen levitysmäärätavoitteen (50 000 ha) saavuttamiseen. Aktiivisuutta lisääviin toimenpiteisiin ei ole tällä hetkellä tarvetta erityisesti panostaa. Huolella valikoituihin tilaisuuksiin hankkeen kannattaa kuitenkin osallistua, jotta positiivinen suhtautuminen kipsiin säilyy hankkeen loppuun ja sen jälkeiseen aikaan.

Saaristomeren valuma-alueella tavoitellut levitys- ja hakumäärät eivät toteutuneet. Syynä vähäiseen hakemusmäärään tänä vuonna on viljelijöiltä saatujen kommenttien perusteella CAP-ohjelmakauden vaihtuminen ja sen tuomat haasteet valita uudesta tukijärjestelmästä omalle tilalle soveltuvat viljelykäytännöt sekä lopullisen hakupäätöksen unohtuminen muiden kiireiden keskellä. Kuitenkin jo lähes puolet 50 000 hehtaarin levitystavoitteesta saatiin täyteen ja 90 % kaikista Saaristomeren valuma-alueelle tulleista kipsinlevityshakemuksista on saatu levitettyä.

Suomenlahden ja erityisesti Saaristomeren alueella tulee panostaa hyväksi todettuihin aktivointimenetelmiin. Lisäksi on pyrittävä löytämään vielä uusia keinoja, joilla haku- ja levitysmäärät saataisiin nousuun. Sähköisen hakupalvelun on toimittava ongelmitta ja ajantasaisella peltolohkoaineistolla vuoden 2024 aikana, jotta viljelijöiden hakemukset eivät jää toteutumatta järjestelmän vuoksi. Viljelijöiden kanssa käydyn vuoropuhelun perusteella kipsikäytön hyötyjä yksittäiselle peltolohkolle esimerkiksi ravinnehuuhtoutuman vähentämiseksi tulee jatkossa korostaa entistä näkyvämmiin, ja tähän tulemme panostamaan myös seurannoissa ja tulosten raportoinneissa vuonna 2024.

Vuoden 2022 raportissa kerrottiin ongelmista yhden Meriauran aliurakoitsijan käyttämän levityskaluston kanssa. Viljelijät reklamoivat levityksen laadusta. Asiaa selviteltiin ja päädyttiin ratkaisuun, että kyseistä kalustoa (kuorma-autolevitin) ei vuonna 2023 käytetty kipsin levitykseen KIPSI-hankkeessa. Tammikuussa 2023 tehtiin kyselytutkimus kipsikäsitteilyyn osallistuneille viljelijöille. Yli 90 % vastaajista oli arvioinut kaikkien kipsin toimituksen vaiheiden onnistuneen hyvin tai melko hyvin.

Sähköinen hakupalvelu oli neuvonnan osalta auki koko vuoden. Kipsikäsitteilyn sähköinen hakupalvelu oli auki vuoden alusta 30.6.2023 asti. Se avattiin uudelleen syyslevityskauden jälkeen 27.11.2023. Lisäksi hakupalvelussa oli häiriö, joka esti hakemusten lähettämisen 27.3.-12.4.2023. Sähköisen hakupalvelun ongelmista ja haasteista tarkemmin kohdassa Riskit ja muutostarpeet.

Fosforikuormituksen väheneminen

Kipsin tuottama fosforikuormituksen väheneminen riippuu käsitelystä peltoalasta ja ajasta, joka on kulunut kipsinlevityksestä. SAVE-hankkeen Savijokea koskevien tulosten mukaan kipsin vaikutus hiukkasmaisen fosforin huuhtoumaan vähenee ajan funktiona seuraavasti: vähennys-% = $104 - 21y$, jossa y on kipsinlevityksestä kulunut aika vuosina (Ekholm ym. 2024). Savijoella 82 % kokonaisfosforista oli hiukkasmaista, ja yksinkertaisuuden vuoksi oletetaan, että sama vähennysprosentti pätee myös kokonaisfosforille.

Suomenlahden ja Saaristomeren valuma-alueiden pellot ovat pitkälti savimailla, mutta muilla merialueilla karkeimpien maalajien ja happamien sulfaattimaiden osuus on suurempi.

Vaikutusmekanismin perusteella voidaan olettaa, että kipsi vähentää fosforikuormitusta voimakaimmin savimailla. Toistaiseksi ei kuitenkaan tunneta, mikä on kipsin vaikutus eri maalajeilla, ja siksi kaikille maalajeille käytettiin samaa vähennysprosenttia (Savijoella savimaita vajaa 80 %). Lähtökuormitus kuitenkin vaihteli merialueittain, joten absoluuttinen vähenemä oli suurin lähtökuormaltaan korkeimmalla Saaristomeren valuma-alueella ja pienin lähtökuormaltaan alhaisimmalta Merenkurkun valuma-alueella (Taulukko 1).

Taulukko 1. Pelloilta tuleva kokonaisfosforihuuhtouma eri merialueiden valuma-alueilla (lähde Vemala-malli).

	Suomenlahti	Saaristomeri	Selkämeri	Merenkurkku	Perämeri
Lähtökuormitus (kg/ha)	1,036	1,316	0,935	0,718	1,002

Taulukko 2. Kipsikäsittelyalat merialueittain ja vuosittain.

Kipsikäsittelyala (ha)	Suomenlahti	Saaristomeri	Selkämeri	Merenkurkku	Perämeri
2020		8 698			
2021		8 173			
2022	2 142	5 431	3 841	4 182	5 814
2023	1 641	2 579	3 670	2 883	5 126
Yhteensä	3 783	24 881	7 511	7 065	10 940

Taulukko 3. Arvio kipsin tuottamasta kuormitusvähenemästä.

Merialue	Kuormitusvähenemä (t)	Kipsinlevitysvuosi				
		2020	2021	2022	2023	Yhteensä
Suomenlahti	2022			1,1		1,1
	2023			0,8	1,7	2,5
	2022–2023					3,6
Saaristomeri	2020	5,6				5,6
	2021	4,3	10,6			14,9
	2022	3,1	8,1	7,0		18,3
	2023	1,9	5,8	5,4	3,3	16,4
	2020–2023					55,2
Selkämeri	2022			1,8		1,8
	2023			1,4	1,8	3,1

	2022–2023					4,9
Merenkurkku	2022			1,5		1,5
	2023			1,1	2,0	3,2
	2022–2023					4,6
Perämeri	2022			2,9		2,9
	2023			2,2	3,9	6,1
	2022–2023					9,0

Ekholm P, Ollikainen M, Puntila E, Ala-Harja V, Riihimäki J, Kiirikki M, Taskinen A, Begum K. 2024. Gypsum amendment of agricultural fields decreases phosphorus losses – evidence on a catchment scale. Submitted to Journal of Environmental Management.

Kipsikäsitteilyllä on tarvetta myös hankkeen päättymisen jälkeen erityisesti eroosioherkillä maatalousvaltaisilla seuduilla, esimerkkinä Loimijoen valuma-alue, missä maataloudesta peräisin oleva hajakuormitus on voimakasta.

Viljelijöiden osallistuminen neuvontaan/koulutukseen

Vain 22 viljelijää haki ELY-keskukselta haettavaa tilakohtaista kipsineuvontaa vuonna 2023. Heistä 16 viljelijää osallistui neuvontaan vuoden 2023 aikana. Haettavan tilakohtaisen neuvonnan kesto on kaksi tuntia. Tilakohtaisen neuvonnan lisäksi viljelijöitä osallistui viljelijäiltoihin, levitysnäytöksiin, messuille ja muihin hankkeen omiin tai yhteisiin tapahtumiin, joissa kerrottiin kipsihankkeesta, kipsin vaikutuksesta ja uusista tutkimustuloksista. Tapahtumia, joissa kipsihanke oli esillä ja, joiden kohderyhmänä oli viljelijät tai suuri yleisö, oli yhteensä 34. Osallistujamäärät vaihtelivat alueellisesti ja tilaisuuden luonteen mukaan viljelijäiltojen tyypillisesti muutamista kymmenistä viljelijöistä messujen potentiaalisesti kymmeneen tuhansiin osallistujiin.

Neuvontaan osallistumiseen ei ole asetettu määrällisiä tavoitteita. Haettava kipsineuvonta ei ole osoittautunut kovin suosituksi tavaksi saada tietoa kipsikäsitteilyn soveltuvuudesta viljelijän peltolohkoille. Tammikuussa suoritetun kyselytutkimuksen perusteella iso osa vastaajista ei kokenut kipsineuvontaa tarpeelliseksi palveluksi ja osa ei edes ollut tietoisia mahdollisuudesta. Viljelijät eivät siis koe neuvontapalvelua tarpeelliseksi ja luultavasti hakemisen työläys myös karkottaa potentiaalisia hakijoita. Saadakse neuvontaa hakijan on täytettävä ja lähetettävä hakemus, odotettava päätöstä ja sen jälkeen vielä sovittava neuvonnasta neuvontajärjestön kanssa. Viljelijöillä on CAP-ohjelman Neuvo-järjestelmän neuvonta, mikä koetaan riittäväksi.

Tilaisuuksillekaan ei ole asetettu määrällisiä tavoitteita, mutta viljelijöille suunnattuja tilaisuuksia on järjestetty maantieteellisesti kattavasti ja merkittävälle osalle viljelijöistä on ollut tarjolla kipsiin liittyvä tilaisuus oman maatilan lähiseudulla. Tilaisuudet otettiin yleisesti positiivisesti vastaan ja aktiivinen keskustelu osoitti, että kiinnostusta asiaan on.

Hakemuksesta myönnettävä tilakohtainen neuvonta on lähtökohtaisesti jäykkä ja hidas tapa saada kipsitietoa. Osalle viljelijöistä se varmasti sopii, mutta kaikki kipsistä kiinnostuneet eivät ehkä halua täyttää hakemusta ja odottaa päätöstä saadakse haluamaansa tietoa. Neuvontapalvelua jatketaan ja siitä tiedotetaan viljelijöille jatkossakin. Tilaisuuksia järjestetään edelleen erityisesti Saaristomeren valuma-alueella, huomioiden Saaristomerityön painotukset. Itse

kipsiprojekti on osoittautunut jo sen verran tutuksi, että viljelijätilaisuuksissa keskitytään jatkossa erityisesti uusimman tutkimustiedon levittämiseen. Messuille ja maatalousnäyttelyihin osallistutaan jatkossakin. Tavoitettavat ihmismäärät ovat suuria ja vuoden 2023 kokemuksella näissä tapahtumissa kipsistä oltiin kiinnostuneita niin suuren yleisön kuin viljelijöidenkin keskuudessa.

Viljelijöiden osallistuminen kipsin levitykseen

Vuonna 2023 yhteensä 542 maatilalle levitettiin kipsiä. Yhteensä maatiloja, joilla on peltolohkoja, joille kipsiä voisi ELY-keskuksen alustavan analyysin perusteella hakea on noin 12 900 kappaletta. Saaristomeren valuma-alueella kipsiä levitettiin 125 maatilalle. Vuoden 2023 lopussa Saaristomeren valuma-alueella on 3 300 maatilaa, joilla on peltolohkoja, joille voisi hakea kipsiä. Näistä noin 200 tilaa on sellaisia, joilla kipsitukikelpoista alaa on alle 4 hehtaaria.

Viljelijöiden osallistuminen ja kipsikäsittelyn hakeminen on edellytys levitys- ja vesiensuojelutavoitteiden saavuttamiseksi. Vesistöseurantojen kannalta alhainen kipsikäsittelyn kattavuus peltolohkoista vaikeuttaa kipsikäsittelyn vaikutusten erottamista muista tekijöistä. Viljelijöiden osallistumista on edelleen pyrittävä edistämään, koska se on avain kaikkien muiden hankkeen tavoitteiden saavuttamiseksi. Painopisteenä voisi olla paikallisesti rajattu vahva panostus, jotta muodostuisi alueita, joissa levityskattavuus saataisiin alueellisesti merkittävästi tyypillistä korkeammaksi. Näillä alueilla olisi potentiaalia osoittaa kipsikäsittelyn konkreettista positiivista vaikutusta vesien tilaan ja samalla toimia innostavana esimerkkinä myös muille alueille.

Tutkimustiedon lisääntyminen

KIPSI-hanke suorittaa yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen (Syke) kanssa laajoja vedenlaadun seurantoja eri puolilla hankealuetta. Seurantoja toteutetaan Saaristomeren savivaltaisten valuma-alueiden lisäksi kolmella valuma-alueella Pohjanmaan maakunnissa. Saaristomeren seurannat alkoivat jo vuonna 2020, joten näistä vesistöistä on kertynyt tähän mennessä kohtalaisen laaja aineisto kipsin käytön vesistövaikutuksista. KIPSI-hanke jatkaa myös Savijoen vedenlaadun seurantoja, jotka käynnistyivät SAVE-hankkeen myötä jo vuonna 2016. Pohjanmaan seurantavesistöjen seurannat alkoivat syksyllä 2022 käsinäytteenotoilla. Vesistöistä kerätään aineistoa käsinäytteenoton lisäksi jatkuvatoimisilla mittareilla. Mitta-asetat asennettiin alueen seurantavesistöihin keväällä 2023.

Pohjanmaan seurantavesistöt poikkeavat maalajeiltaan ja olosuhteiltaan huomattavasti Saaristomeren seurantavesistöistä. Pohjanmaan seuranta-alueiden tulokset tuottavat uutta tutkimustietoa kipsin vaikutuksista valuma-alueilla, joilla pellot sijaitsevat enemmässä määrin turvepitoisilla ja savea karkeammilla maalajeilla sekä happamilla sulfaattimailla. Seuranta-aika on vielä liian lyhyt kipsin vesistövaikutuksien arvioimiseksi Pohjanmaan seurantavesistöistä.

Kipsinlevityksen maaperävaikutuksia selvitetään yhteistyössä Åbo Akademin geologian ja mineraalogian tutkijoiden kanssa. Tutkimuksesta on valmistumassa pro gradu -tutkielma kevään 2024 aikana. Tutkimukset tuottavat hankkeelle uutta tietoa muun muassa siitä, miten kipsinlevitys vaikuttaa pellon syvempiin maakerroksiin.

Maaperätutkimuksien lisäksi hanke tuottaa uutta tutkimustietoa kipsinlevityksen vaikutuksista peltojen kuivatusvesien vedenlaatuun. Tutkimukset suoritetaan yhteistyössä Åbo Akademin

kanssa Satakunnan Kouvatsan kylässä sijaitsevalla peltoalueella. Peltolohkojen salaojavesien seurannat alkoivat syksyllä 2022 ja jatkuvat vuoden 2024 aikana. Syksyn 2022 ja kevään 2023 näytteenotoista on valmistumassa pro gradu -tutkielma vuoden 2024 aikana.

Kipsinlevityksen vaikutuksia peltojen kuivatusvesiin seurataan myös Ylivieskan kaupungin hallinnoimassa *Kalajoen pengerpumppaamoiden sovellettavuus vesiensuojeluun* -hankkeessa. *Kalajoen pengerpumppaamoiden sovellettavuus vesiensuojeluun* -hankkeen seurannat jatkuvat vuonna 2024.

KIPSI-hankkeen hyvät kokemukset ovat myös edesauttaneet kansainvälisten GYPREG- ja Nord-Gypsum-hankkeiden käynnistymisessä usean Itämeren valuma-alueen maan alueella. GYPREG- sekä NordGypsum-hankkeiden aloitustapaaminen järjestettiin Suomessa marraskuussa 2023. Kansainväliset hanketoimijat vierailivat aloitustapahtuman yhteydessä KIPSI-hankkeen vieraana Liedossa, jossa vieraille esiteltiin KIPSI-hankkeen toimintaa. KIPSI-hanke jatkaa tiedonvaihtoa kansainvälisten kipsihankkeiden kanssa vuonna 2024.

KIPSI-hanke tuotti vuoden 2023 aikana väliraportin kipsinlevityksen vaikutuksista Saaristomeren seurantavesistöissä vuosien 2020–2022 välisenä aikana. Hanke ei ole julkaissut muita asiantuntijajulkaisuja vuoden 2023 aikana, mutta hanke pyrkii omalla toiminnallaan avustamaan sekä kannustamaan hankkeen tutkimuskumppaneita sekä muita tutkijayhteisöitä tieteellisten julkaisujen tekemisessä. KIPSI-hankkeen mukanaan tuoma kipsinkäsittelyn positiivinen julkinen näkyvyys lisää myös aihepiiriin yleistä kiinnostusta. Monet vuonna 2023 julkaistut asiantuntija-artikkelit sekä tekeillä olevat julkaisut ovat suoraan tai epäsuoraan KIPSI-hankkeen aiheuttaman innostuksen aikaansaamia.

Hankkeen hallinnointiin ja toteutukseen liittyen valmistui kaksi opinnäytetyötä. Teemu Virrin AMK-opintoihin sisältyvässä kyselytutkimuksessa selvitettiin kipsikäsittelyyn osallistuneiden viljelijöiden kokemuksia kipsikäsittelyn sujumisesta ja viestinnästä. Viljelijät olivat pääosin tyytyväisiä hankkeen toimintaan. Mutta tutkimus tuotti myös käyttökelpoista tietoa parannuskohteista. Kyselyn tuloksia hyödynnettiin välittömästi toiminnassa mm. tehostamalla logistiikkatoimijoiden ja viljelijöiden välistä yhteydenpitoa.

Toinen opinnäytetyö oli Tuomas Jäntin maisterintutkielma, jossa haastateltiin Saaristomeren valuma-alueen viljelijöitä heidän näkemyksistään kipsistä ja vesiensuojelutoimista. Myös tästä tutkimuksesta saatiin käyttökelpoista tietoa viljelijöiden näkökulmasta. Saatujen tulosten perusteella laajennettiin viestinnän painopistettä vesiensuojelusta kipsin vaikutukseen peltomaahan ja satoihin. Viljelijöiden kaipaamia käytännön tutkimustuloksia tuotti myös Peltojen viljavuusluvut -hanke, joka toimi läheisessä yhteistyössä KIPSI-hankkeen kanssa.

Kipsin käytön turvaaminen tulevaisuudessa

Hankkeen jokainen onnistunut levityskerta ja yhteydenpito sidosryhmiin tekee kipsikäsittelyä tutummaksi viljelijöille. Vuoden 2023 levitykset onnistuivat hyvin. Viljelijät olivat kerätyn palautteen perusteella pääsääntöisesti tyytyväisiä. Tiedotuksella saavutettiin jälleen uusia ihmisiä. Oli havaittavissa, että kipsihanke on useille jo valmiiksi tuttu, mutta omakohtainen mukaan lähteminen eli varsinainen kipsihakemus oli vielä jäänyt tekemättä. Kipsihankkeen myötä myös muut maatalouden vesienhoidon toimenpiteet on helppo ottaa tiloilla entistä monipuolisemmin käyttöön, kun aihe alkaa kiinnostaa viljelijöitä. Yhteistyö logistiikkatoimijoiden kanssa on hioutunut

varsin sujuvaksi. Järjestelmä on tältä osin valmis pysyväksi ja jatkuvaksi vakiintuneeksi käytännöksi. Varsinais-Suomen ELY-keskuksessa tehdyssä tuoreessa suojavyöhykkeiden kohdentamisaineistossa on analysoitu kuormittavimmat peltolohkot ja sitä voidaan hyödyntää tarvittaessa myös kipsikäsittelyn kohdentamiseen.

Hakujärjestelmä on osoittautunut haavoittuvaksi peltolohkoaineiston päivityksien takertelun takia. Vanhentuneet peltolohkotiedot hankaloittavat sähköistä hakua ja työllistävät ELY-keskuksen henkilöstöä rajusti. Tästä tarkemmin riskiosiossa. Myös sähköisen haun tekninen toimimattomuus luonnollisesti estää sähköisten hakemusten tekemisen. Aluehallinnon asiointipalvelun ylläpito ei automaattisesti havaitse ja reagoi useammankaan päivän häiriöön. Myös tästä lisää riskiosiossa. Kumpaankin havaittuun ongelma-kohtaan tulee löytää ratkaisut mahdollisessa tulevaisuuden kipsihakujärjestelmässä.

Viestinnän toteutuminen

Seurattava muuttuja	Mittari	Toteuma	Lisätietoja
Tilaisuudet	Lkm	9 järjestetty itse 4 järjestetty yhteistyössä sidosryhmien kanssa 23 osallistuttu muiden järjestämiin	
Tilaisuuksiin osallistuminen	Osallistujien lkm	Noin 500 omiin tilaisuuksiin Noin 150 yhdessä järjestettyihin tilaisuuksiin Noin 112 000 muiden järjestämiin tilaisuuksiin	Iso osallistujaluku liittyy messuihin ja maatalousnäyttelyihin
Tilaisuuksien palaute	Avoin palaute	Paikalliset tilaisuudet koettiin mielekkääksi. Viljelijät jakoivat keskenään kokemuksia onnistuneista kipsinlevityksistä, mikä omalta osaltaan lisää kiinnostusta. Yhdessäkään tilaisuudessa ei tullut negatiivista palautetta kipsin soveltuvuudesta maanparannusaineeksi. Myös messu- ja näyttelyosastoista tuli positiivista palautetta ja kiinnostuneita kävijöitä oli runsaasti.	
Viestintätuotteiden määrä	Lkm	83	Erittely viestintätuotteista alempana.
Asiantuntija-artikkelien määrä	Lkm	3	Vedenlaadun jatkuvatoiminnan mittausta - paras vaihtoehto (Vesitalouslehti; Kämäri, Ekholm, Kahiluoto, Saarinen)

			Kipsin levitys ja vaikutukset saaristomeren valuma-alueella - tulokset vuosilta 2020–2022 (raportti; Kämäri, Begum, Vartila, Willner, Ekholm) Gypsum amendment influences soil and plant chemical composition temporarily (Yli-Halla, Taskinen, Ekholm) Gypsum amendment influences soil and plant chemical composition temporarily Agricultural and Food Science (journal.fi)
--	--	--	---

Tilaisuuksia järjestetty ja osallistuttu:

Pvm	Tapahtuma	Paikkakunta	Oma (x)	Muu järjestäjä (x)	Osallistujia (noin)
25.1.2023	Viljelijäilta Inkoossa	Inkoo	x		5
26.1.2023	Viljelijäilta Paimiossa	Paimio	x		70
30.1.2023	TransFarm viljelijäpäivät	Salo		x	50
2.2.2023	Viljelijäilta Mynämäellä	Mynämäki	x		50
6.2.2023	MMM:n CAP kiertue	Salo		x	100
8.3.2023	Viljelijäilta Loimaalla	Loimaa	x		100
9.3.2023	KÄTEVÄ-hankkeen tilaisuus	Eurajoki		x	15
13.3.2023	Viljelijäilta Paraisilla	Parainen	x		10
16.3.2023	Saaristomeren tilan tulevaisuus -seminaari	Turku	x		90
31.3.2023	EU-Tuki-info	Huittinen		x	60
26.4.2023	Vesistötilaisuus Kustavissa	Kustavi		x	15
12.5.2023	Pellonpiennartilaisuus Nivalassa	Nivala	x		25
15.5.2023	Levitysnäytös Taivassalossa	Taivassalo	x		25

14.6.2023	Sokerijuurikkaan-tutkimuskeskuksen 70-vuotispellonpiennarpäivä	Paimio		x	400
20.6.2023	ProAgrian pellonpiennarpäivä	Tuorla		x	30
4.-8.7.2023	Okra-maatalousnäyttely	Oripää		x	83 000
8.8.2023	MTK-Satakunnan pellonpiennartilaisuus	Pori		x	25
15.8.2023	Hiidenveden kosteikkoilta	Vihti		x	20
18.-19.8.2023	Ollikkala-messut	Kannus		x	10 000
31.8.2023	Itämeripäivä	Turku		x	500
13.9.2023	Levitysnäytös Orimattilassa	Orimattila	x		15
18.9.2023	Maa- ja metsätalouden vesien-suojeluhankkeiden tapaaminen	Säkylä	x	x	25
20.9.2023	Pohjanmaan levitysnäytös	Kaustinen	x	x	70
9.10.2023	Kiertotaloustapahtuma MTK-Satakunnan kanssa	Kokemäki	x	x	50
9.10.2023	Porvoonjoen vesien- ja ilman-suojeluyhdistyksen pellonpiennartilaisuus	Lapinjärvi		x	25
12.-14.10.2023	KoneAgria	Tampere		x	17 274
17.10.2023	MTK Rusko & Vahto kokous	Turku		x	15
25.10.2023	Vesienhoidon koordinaatio-ryhmä	Turku		x	20
31.10.2023	MTK Vehmaa, Taivassalo, Loka-lahti kokous	Vehmaa		x	15
6.11.2023	Viljelymenetelmät ja pellon vesitalous – riskienhallinta haastavissa sääoloissa	Perniö	x	x	60

7.-9.11.2023	GYPREG kick-off	Turku+Helsinki		x	25
7.11.2023	Pellon kasvukunto/vesistöt	Tammisaari		x	74
21.11.2023	Someron MTK:n kokous	Somero		x	15
24.11.2023	LSVSY syyskokous	Turku		x	25
27.11.2023	Vedet ja hiilet haltuun pellolla - webinaari	Teams		x	100
12.12.2023	Pellon kasvukunto	Pöytyä		x	20
12.-15.12.2023	Tutustuminen Tanskan malliin	Tanska		x	15

Viestintätuotteet

ELY-keskukset julkaisi kolme kipsiaiheista valtakunnallista tiedotetta (STT Info) kipsihaun avautumisesta ja sulkeutumisesta, levitysten etenemisestä sekä hankkeen puolivälitavoitteen eli 50 000 hehtaarin levitysalan toteutumisesta. KIPSI-hanke julkaisi myös kaksi omaa KIPSI-utiskirjettä, joissa kerrottiin ajankohtaisista kipsi- ja vesiensuojeluasioista sekä kerrottiin tarkemmin hankkeen kuulumisia. Ensimmäinen uutiskirje lähetettiin yli 13 000 vastaanottajalle. Lisäksi KIPSI-hanke oli esillä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen uutiskirjeessä 10 kertaa. Hankkeen omilla verkkosivuilla julkaistiin 25 tiedotetta tapahtumiin ja kipsihakuun liittyen. Varsinais-Suomen viljelijöille lähetettiin myös paperinen viljelijäkirje, jossa kerrottiin uusimpia tutkimustuloksia kipsin vaikutuksesta maaperään ja vesistöihin. ProAgrian kanssa yhteistyössä tehtiin vuoden 2022 lopussa tietokooste neuvonnan tueksi, joka otettiin käyttöön vuoden 2023 alussa.

Tapahtumista tiedotettiin omien ja yhteistyökumppanien sähköisten kanavien kautta. Lisäksi julkaistiin noin 20 kohdennettua lehti-ilmoitusta mm. viljelijäilloista, levitysnäytöksistä ja maatalousnäyttelyistä ja messuista. Lisäksi ostettiin toimitettuja artikkeleita/mainoksia Suomen Kuva-lehteen, Aarre-lehteen, Maaseudun Tulevaisuuteen, Uusi Maaseutuun, Koneviestiin, KoneAgrian messulehteen ja Salon seudun sanomiin ja Auranmaan viikkolehteen.

Hanke teetätti kaksi uutta videota kipsikäsittelystä ja kipsin levityksestä ja ne käännettiin ja tekstitettiin suomeksi ja ruotsiksi. ELY-keskuksen YouTube-kanavalla julkaistiin 28.6.2023 video KIPSI-hankkeen asiantuntijoiden sekä viljelijän haastattelusta. Lisäksi Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä (kpedu) koosti ja julkaisi kipsiaiheisen videon omalla YouTube-kanavallaan.

KIPSI-hanke esiintyi syksyllä YLE:n pääuutislähetyksessä (<https://yle.fi/a/74-20051408>). Lisäksi hanke oli esillä YLE:n valtakunnallisessa radiolähetyksessä OKRA-maatalousmessujen yhteydessä. Pelkästään hanketyöntekijöiden saamien positiivisten spontaanien kommenttien perusteella kummatkin uutispätkät tavoittivat laajasti suurta yleisöä.

KIPSI-hanke toteutti kolme kohdennettua suomen- ja ruotsinkielistä some-kampanjaa vaihtuvilla sisältömateriaaleilla Suomen Digimarkkinoinnin kanssa. Kevään kampanja (3.–28.4.) saavutti noin 45 000 katsojaa. Kesän kampanja (13.–30.6.) saavutti noin 47 000 katsojaa ja syksyn kampanja (22.9.–21.11.) saavutti yli 79 000 katsojaa. Kesäkuun ja syksyn kampanjoihin lisättiin mukaan myös ruotsinkielistä sisältöä, joka nosti tavoitettujen henkilöiden lukumäärää.

Vuonna 2022 kipsiä hakeneita viljelijöitä kiitettiin sähköpostiviestillä alkuvuodesta 2023 ja muistutettiin, että haku on jälleen auki ajatuksena, että viljelijöillä on mahdollisuus hakea kipsikäsittelyä vielä käsittelemättömille lohkoilleen. Samalla annettiin mahdollisuus antaa palautetta, jos ovat olleet tyytyväisiä vuoden 2022 toimintaan tai kaipasivat muutosta toimintatapoihin. Sen lisäksi hankkeen erityisasiantuntijat lähettivät vuoden aikana paikallisesti kohdennettuja muistutusviestejä kipsihausta. Viljelijöille lähetettiin kesäkuussa 9 183 tekstiviestiä, joissa muistutettiin, että haku menee pian kiinni. Sähköisen hakupalvelun ongelmista kärsineille viljelijöille lähetettiin myös tieto, kun ongelma oli saatu ratkaistua.

Paperista taitettavaa KIPSI-hankkeen ydinviestiesitettä paranneltiin viljelijöitä saadun palautteen perusteella. Hankkeen viestintää terävöitettiin ja hanke tuotteistettiin tilaamalla Kaskas medialta monikäyttöiset ja selkeät KIPSI-logot kahdella kielellä ja erilaisiin käyttötarkoituksiin. Logo on päivitetty sähköiseen ja paperiseen viestintään. Hanketyöntekijöille teetettiin logolla varustetut kipsinvalkoiset T-paidat tilaisuuksissa käytettäväksi. Logoa hyödynnettiin myös markkinointi-ämpäreissä, joissa jaettiin kipsiä kotipuutarhaan viemiseksi maatalousnäyttelystä, sekä tilaisuuksissa jaettavissa kustomoiduissa KIPSI-karkeissa.

Tilaisuuksia varten suunniteltiin ja toteutettiin yhdessä ELY-keskuksen viestinnän kanssa ajantasaiset A4-koon esitteet kipsikäsittelyn hyödyistä jaettavaksi kävijöille kummallakin kielellä sekä säänkestävät A1-posterit ajantasaisella kipsitiedolla. Ulkoilmatilaisuuksiin tehtiin sadetta ja tuulta kestävä teline posterimateriaalia varten. Hankkeen verkkosivujen sisältöä selkeytettiin ja lisättiin ajankohtaista asiaa. Erityisesti painotettiin tutkimustiedon järkevää jäsentelyä. Viljelijät ovat selkeästi ilmaisseet kaipaavansa tutkimustietoa kipsin vaikutuksesta viljelyyn. Painopisteenä vuonna 2023 oli myös ruotsinkielinen viestintä ja sen osana materiaalin päivitys ja laajentaminen kahdelle kielelle. Tämä työ jatkuu edelleen vuonna 2024. Laajan SAVE2-raportin käännös valmistuu vuoden 2024 puolella. Viestinnässä kerrottiin myös laajemmin mahdollisista maatalouden vesiensuojelutoimista ja valuma-aluealähtöisestä vesiensuojelusta.

Saaristomeren valuma-alueella viljelijöitä lähestyttiin myös puhelinsoitoilla. ProAgria tavoitti 250 viljelijää syksyllä toteutetussa kampanjassa. Uusi yhteistyökumppani eli Helsingin Yliopiston maatalousylioppilaiden Tähti-osauskunta tavoitti yhteensä 547 viljelijää kahdessa erillisessä suoratoittokampanjassa. Sekä ProAgria että Tähti käyttivät äidinkielenään ruotsia puhuvia työntekijöitä soitoissa ruotsinkielisille viljelijöille. Soittokampanjat osoittautuivat toimivaksi tavaksi aktivoita viljelijöitä. Tähtien ensimmäisen kampanjan tavoitetuista viljelijöistä noin 10 prosenttia oli hakenut kipsiä kampanjan aikana tai välittömästi sen jälkeen.

Hankkeen verkkosivuilla ylläpidettiin ajantasaista tietoa hankkeesta, yleisötapauksista, kipsin hakemisesta ja tutkimustiedosta. Aktiivisia kävijöitä sivustolla oli vuoden aikana 3276.

Viestintäsuunnitelman toteutuminen

Vuoden 2023 viestintäsuunnitelman mukaan hankkeen viestinnän tavoitteena oli:

- Motivoida viljelijöitä kipsinlevitykseen.
- Tehdä hanke tunnetuksi viljelijöiden, neuvojien ja yhdistysten keskuudessa.
- Lisätä kipsin tunnettuutta maanparannusaineena ja vesiensuojelukeinona KIPSI-hankkeen alueella ja luoda luottamusta aiheen ympärille.

- Tukea ja kannustaa sidosryhmiä kertomaan kipsistä omissa kanavissaan tutkimustietoon perustuen.

Viestinnässä huomioitiin viljelijöitä saatu palaute ja tutkimustieto (erityisesti hankkeen teettämät haastattelu- ja kyselytutkimukset) viljelijöitä motivoivista asioista ja lähestymistavoista. Viestinnässä panostettiin erityisesti maahan ja satoon liittyvän tutkimustiedon julkaisemiseen, koska pelkkä vesiensuojelunäkökulma ei palautteen ja tutkimustiedon vastaa viljelijöiden tarpeisiin. Kaksikielisyys huomioitiin järjestämällä tilaisuuksia sekä suomeksi että ruotsiksi. Lisäksi yksikielissäkin tilaisuuksissa oli käytännössä mahdollisuus keskustella hankkeen asiantuntijoiden kanssa kummallakin kielellä. Kaiken viestinnän lähtökohtana oli korostetun myönteinen ja kannustava viestintä, koska tutkimuksen mukaan syyllistävä julkinen keskustelu vähensi kiinnostusta peltojen kipsikäsittelyyn. Viestinnässä tiedotusvälineiden suuntaan hanke pyrki myös tuomaan esiin myönteisiä ja toteutuneita asioita, kuten yli 50 000 hehtaarin alaa, jolle kipsiä on jo haettu ja levitetty.

Tapahtumat, viestintä ja yhteistyö neuvonta ja maatalousalan muiden toimijoiden kuten MTK:n paikallisyhdistysten kanssa on tehnyt hanketta tunnetummaksi vuosi vuodelta. Vuoden 2023 tilaisuuksissa oli tuntuma, että enemmistö yleisöstä tunsikin hankkeen ainakin nimeltä ja monille oli hankkeen tarkempikin toiminta jo tuttua. Viestinnässä siirryttiin hankkeen perusasioden rummuttamisesta kertomaan enenevästi ajankohtaisista tutkimustuloksista. Tutkimustieto oli muutenkin aihe, jota viljelijät olivat palautteessaan kaivanneet.

Hanke jalkautui vuoden 2023 aikana myös ympäri hankealuetta keskustelemaan paikallisten viljelijöiden sekä muiden paikallisten sidosryhmien kanssa. Merkittävin yksittäinen tapahtuma oli kesällä suoritettu hankkeen maakuntamatka Pohjanmaan maakuntiin. Hankeväki tutustui matkan aikana Vaasan seudun, Kokkolan seudun, Ylivieskan seudun sekä Tyrnävän seudun viljelyolosuhteisiin sekä vieraili Tyrnävällä Siemenperunakeskuksessa, jossa on pitkät perinteet kipsinkäytöstä. Hankeväki keskusteli matkan aikana muun muassa paikallisten kasvin- ja perunanviljelijöiden kanssa. Matkalta saadut opit auttavat jatkossa viestinnän kohdentamisessa ja viestinnän sisällön tuottamisessa eri alueiden tarpeiden mukaisesti.

Tilaisuudet

KIPSI-hanke järjesti yhdeksän omaa tilaisuutta, jotka olivat muodoltaan viljelijäiltoja ja levitysnäytöksiä. Lisäksi järjestettiin Saaristomeren tulevaisuus -seminaari Turussa, jonne kokoontui lähes 100 Saaristomeren tilasta kiinnostunutta ja sen hyvän tilan saavuttamiseksi toimivaa osallistujaa. Seminaarissa esiteltiin tutkimustuloksia, Saaristomeren tilaan liittyviä hankkeita ja verkostoiduttiin. Viljelijäilloissa ja levitysnäytöksissä kerrottiin KIPSI-hankkeesta, uusimmista tutkimustuloksista ja kipsikäsittelyn käytännöstä. Suurimassa osassa viljelijäiltoja ELY-keskuksen maaseutuhallinnon asiantuntijat esittelivät samalla uusia CAP-ympäristötukiehtoja. Useamman ajankohtaisen teeman yhdistäminen samaan tilaisuuteen osoittautui toimivaksi konseptiksi, joka houkutti viljelijöitä osallistumaan paikanpäälle, joskin osallistumisaktiivisuudessa oli paikallisia eroja.

KIPSI-hanke järjesti myös neljä tilaisuutta yhdessä muiden toimijoiden kanssa ja osallistui aktiivisesti sidosryhmien järjestämiin tilaisuuksiin. Myös tämä käytäntö osoittautui toimivaksi. Useamman toimijan verkostot saavuttivat ja houkuttivat enemmän osallistujia, kuin mitä yhden toimijan verkostoilla olisi ollut saavutettavissa. Tilaisuuden luonteeseen vaikuttaa järjestävä tai

järjestävät tahot. Yhteisissä tilaisuuksissa oli myös luonteva tapa verkostoitua muiden toimijoiden kanssa, esimerkiksi MTK:n paikallisjärjestöjen kanssa, jotka ovat merkittäviä toimijoita ja vaikuttajia alueillaan. Samalla siirtyi tietoa eri toimijoiden välillä. Hankkeen omiin tilaisuuksiin osallistui noin 500 ihmistä. Yhteisesti järjestettäviin tilaisuuksiin osallistui noin 150 ihmistä. Tapahtumat olivat siis varsin pieniä, muutaman kymmenen ihmisen paikallistilaisuuksia, joissa oli mahdollista keskustella yksityiskohtaisesti ja rauhassa viljelijöiden kanssa, jotka miettivät kipsin soveltuvuutta omalle tilalleen.

KIPSI-hanke osallistui muiden järjestämiin tilaisuuksiin 25 kertaa. Näissä tilaisuuksissa suurin kohdeyleisö potentiaalisesti saavutettiin eri messuilla eli yhteensä noin 112 000 ihmistä, joista osa vieraili messuosastoilla, osa tavoitettiin messulehden kautta ja osa kuuli järjestäjien yleisinfossa hankkeen pääsanoman. Pelkästään OKRA-maatalousnäyttelyssä hanke jakoi 1 000 KIPSI-logolla varustettua ämpäriä ja arviolta 1 000 kilogrammaa kipsiä kotiin vietäväksi. Kaikille kävijöille ei ämpäreitä ja kipsiä edes riittänyt.

Yhteistyö

ELY-keskuksen sisällä yhteydenpito ja yhteistoiminta elinkeinovastuualueen ja ympäristövastuualueen (KIPSI-hanke on hallinnollisesti ympäristövastuualueen alainen) välillä on tiivistynyt yhdessä järjestettävien tilaisuuksien myötä. Viljelijäilloissa CAP-ohjelmakauden muutoksia ovat esitelleet elinkeinovastuualueen asiantuntijat, ja kipsistä on esitelmöinyt KIPSI-hankkeen työntekijät.

Yhteistoiminta-alueiden maaseutupalveluita on hyödynnetty kysymällä ajantasaisia peltolohkotietoja hankkeen käytössä olevan peltolohkoaineiston ongelmien vuoksi (tästä tarkemmin riskiosiossa). Tarvittavat tiedot hanke on onneksi saatu nopeasti ja hyvällä yhteistyöllä. Samalla maaseutupalvelut ovat saaneet muistutuksen avoinna olevasta kipsihausta. Kipsi-hankkeen projektipäällikkö on osallistunut kahtena peräkkäisenä vuonna eli 2022 ja 2023 Varsinais-Suomen maaseutuhallinnon yhteistyöristeilylle. Siellä ovat olleet mukana kaikki ELY-keskuksen alueen YT-alueiden maaseutuasiamiehet, elinkeinovastuualueen maataloushallinnon asiantuntijat ja työntekijät sekä neuvontajärjestöjen ja edunvalvontaorganisaatioiden edustajat. Yhteistyöristeilyillä on esitelty kipsihakua ja tuotu esille yhteistyön merkitystä tiedottamisessa. Projektipäällikkö osallistui syksyllä myös Maaseutuverkoston järjestämälle innovaatioleirille, jossa maatalousalan asiantuntijat pohtivat ratkaisuja maan kasvukuntoon. Alueen maaseutupalvelut ja sidosryhmäthot, kuten vesiensuojeluyhdistykset, ovat myös osallistuneet KIPSI-tilaisuuksista tiedottamiseen omissa kanavissaan. Yhteistyötä tilaisuuksien järjestelyissä ja tiedottamisessa tullaan entisestään tiivistämään vuonna 2024.

Euroopan unionin RRF-elvytysvaroista rahoitettava laajennusalueen kipsikäsitteilyn rahoitukseen liittyvä raportointi on vaatinut paljon selvitystyötä liittyen yritysten tosiasiallisiin edunsaajiin. Verohallinto osoittautui tärkeäksi tietolähteeksi, kun hanke on selvittänyt puuttuvia tai epäselviä edunsaajatietoja, joita ei ole ollut mahdollista löytää muualta. Mm. kuolinpesin osakkaiden tiedot osoittautuivat varsin hankalaksi selvitettäväksi. Verottaja toimitti tarvittavat tiedot nopeasti ja täydellisenä.

Syke on ollut ELY-keskuksen yhteistyökumppani jo ennen KIPSI-hankkeen alkua hanketta edeltävissä pilottihankkeissa. KIPSI-hanke koordinoi vesistövaikutusten seurannan ja vesinäytteiden keräämisen. Syke puolestaan vastaa kipsiin ja vesistöihin liittyvän seurantadatan tieteellisestä

analyysistä ja tutkimuksesta. Syke on KIPSI-hankkeen tulosten jalkauttamisen onnistumisen kannalta erittäin tärkeä yhteistyökumppani. Vuonna 2023 kiinteää yhteistyötä KIPSI-hankkeen ja Syken kanssa tehtiin myös kansainvälisen GYPREG-hankkeen tapaamisen järjestelyissä ja keskusteluissa.

KIPSI-hanke on tiiviisti yhteistyössä myös muiden maatalouden vesiensuojeluhankkeiden kanssa. Näitä ovat muun muassa Århusin Yliopiston hallinnoima NordBalt Ecosafe -hanke, Ylivieskan kaupungin hallinnoima Kalajokivarren pengerryspumppaamoiden sovellettavuus vesiensuojeluun -hanke sekä Savijoen valuma-alueella toimiva AIN3 maanparannusaineiden yhteiskäytön hanke. NordBalt Ecosafe -hankkeen suomen kohdevesistö on KIPSI-hankkeen seurantavesistönäkin toimiva Tyrnävänjoen valuma-alue. KIPSI-hankkeen asiantuntija on myös osallistunut Kristiinankaupungissa sijaitsevan Puucomp Oy:n hallinnoiman kuitukipsin kierrätyskäytön tutkimushankkeen kokouksiin. Hankeyhteistyön syveneminen edesauttaa tiedon jalkauttamista KIPSI-hankkeen sekä muiden hanketoimijoiden välillä.

Tutkimusyhteistyö eri tutkimuslaitosten sekä yliopistojen kanssa on KIPSI-hankkeelle tärkeää. Yliopistoyhteistyön ansiosta KIPSI-hankkeelle valmistuu muun muassa seurantojen sekä eri lisäselvityksien kannalta tärkeitä pro gradu -tutkielmia. Yhteistyö eri yliopistojen kanssa tiivistyi vuoden 2023 aikana ja tätä työtä jatketaan myös vuoden 2024 aikana.

MTK:n paikallisyhdistykset ovat osoittaneet kiinnostusta KIPSI-hankkeeseen ja yhteistyöhön. Kipsi-hankkeen asiantuntijoita on ollut mukana MTK:n paikallisyhdistysten vuosikokouksissa kertomassa hankkeen hyödyistä paikallisesti. Muun muassa yhteistyössä MTK Satakunnan kanssa järjestetty kiertotaloustapahtuma oli suosittu ja antoisa tilaisuus niin järjestäjille kuin osallistujillekin. MTK:n organisaatio tavoittaa hyvin maanviljelijöitä ja yhteistyö on ollut sujuvaa. Tarkoituksena on syventää ja lisätä yhteistyötä KIPSI-hankkeen ja Varsinais-Suomen MTK:n kanssa vuonna 2024.

ProAgrian kanssa on jatkettu yhteistyötä tilaisuuksissa ja kipsineuvonnan tiimoilta. Yhteistyötä olisi hyvä pyrkiä syventämään entisestään, koska maatalousneuvonta on merkittävä viestintäkannava viljelijöiden suuntaan. Vaikutelmana on, että osa neuvojista tuntee kipsin ja KIPSI-hankkeen hyvin, mutta osalle neuvojista aihe on vielä vieraampi ja neuvijat ovat ehkä turhankin varovaisia arvioidessaan kipsin soveltuvuutta viljelijän peltolohkoille.

Sokerijuurikkaan tutkimuskeskuksen kanssa on tehty hedelmällistä yhteistyötä koko hankkeen ajan vuodesta 2020 lähtien. Vuonna 2023 jatkettiin kipsinlevityksen vaikutusten tutkimusta. Edelleen todettiin, että kipsin levityksellä ei ole satotasoja heikentävää vaikutusta. Kipsikäsittely lisäsi hiilen määrää, kuten lisäsi muillakin maanparannusaineilla tehty käsittely. Yksityiskohtaisempi tutkimusraportti on liitteenä 3. Lisäksi yhteistyötä jatketaan vuonna 2023 aloitettua uudistavan viljelyn tutkimuksessa vuonna 2024. Siitä saataneen hyvää vertailutietoa eri viljelytapojen vaikutuksista ja niiden suhteesta kipsikäsittelyyn.

Henkilökohtainen yhteydenpito viljelijöihin on osoittautunut tärkeäksi. Massaviestintää monet viljelijät kokevat saaneensa tarpeeksi, mutta hankkeen toivomat ydinviestit kipsikäsittelyn hyödyistä eivät silti ole jääneet kaikkien mieleen. Osalle on myös tullut yllätyksenä, että heillä on hallinnassaan hankealueella sijaitsevia peltolohkoja.

KIPSI-hanke on tehnyt tiivistä yhteistyötä Paimionjoki-yhdistyksen kanssa ja erityisesti toiminnanjohtaja Marjukka Kulmalan kanssa. Lisäksi hanke on hyödyntänyt yksityisiä maatalousneuvoja

erilaisissa tilaisuuksissa kertomassa omakohtaisia kokemuksia kipsikäsittelystä saamastaan hyödyistä maan rakenteen paranemisen osalta.

KIPSI-hanke toimii maantieteellisesti laajalla alueella ja eri ELY-keskuksien rajojen yli. Tästä syystä hankkeessa korostuu myös yhteistyön tärkeys paikallisten ELY-keskuksien kanssa. Hankkeen asiantuntijat ylläpitävät muun muassa paikallisia projektiryhmiä ympäri hankealuetta. Projektiryhmissä ovat mukana paikallisten ELY-keskuksien edustajat sekä muita alueellisesti merkittäviä sidosryhmiä. KIPSI-hankkeen tärkeät viestit ja ajankohtaiset asiat saavuttavat sidosryhmien edustajat tehokkaasti alueellisten projektiryhmien kautta. Projektiryhmien kautta suoritettava yhteistyö jatkui vuoden 2023 aikana. Projektiryhmyötä jatketaan ja syvennetään vuoden 2024 aikana, eritoten Saaristomeren valuma-alueen hankealueella, missä riittää työtä tavoitehehtaarien saavuttamiseksi.

Riskit ja muutostarpeet (ml vaikuttavuustavoitteisiin kohdistuvat riskit)

Sähköinen hakujärjestelmä on osoittautunut haavoittuvaksi erityisesti Ruokaviraston suuntaan. Suunniteltu aineiston päivitystauko venyi parista viikosta viiteen kuukauteen. Käytännössä jatkuva ja pysyvä kipsinlevitysjärjestelmä edellyttää, että kipsikäsittelyä haetaan vain sähköisen hakujärjestelmän kautta, jossa peltolohkotiedot ovat ajan tasalla. Sinänsä on hyvä, että nämä ongelmat tulivat selkeästi esille hankkeessa, jotta ne voidaan ratkaista ennen mahdollista pysyvää kipsikäsittelyjärjestelmää. Vanhentuneet peltolohkotiedot ja paperilomakkeilla tapahtuva kipsikäsittelyn hakemien kuormittavat viranomaisia suhteettoman suurella selvittelytyömäärällä.

Kipsikäsittelyjen sähköinen hakujärjestelmä suljettiin kesäkuun lopussa ajatuksena, että määräaika innostaisi viljelijöitä hakemaan kipsikäsittelyä. Tarkoitus oli, että järjestelmään päivitettäisiin samalla ajantasaiset peltolohkotiedot ja haku avattaisiin muutaman viikon sisällä uudestaan. Päivitettyjä peltolohkotietoja Ruokavirastolta hanke ei ole saanut vielä tammikuun 2024 puoleenväliin mennessäkään. Haku päätettiin lopulta avata marraskuun lopussa vanhalla peltolohkoaineistolla, josta monia uusia peltolohkotietoja ei löydy. On myös ilmiselvää, että järjestelmän sulkeutuminen aiottua pidemmäksi aikaa on vähentänyt kipsikäsittelyhakemuksia. Sähköisessä järjestelmässä kipsikäsittelyyn soveltuvat peltolohkot ovat valmiina valittavaksi. Kun sähköinen hakujärjestelmä ei ole ollut käytössä, viljelijät ovat joutuneet täyttämään Word-lomakkeeseen käsin pitkiä lohkonumerosarjoja ja niiden pinta-aloja. Hakemus on varmasti jäänyt monelta tekemättä. Epäsuorempi vaikutus hankkeen tavoitteiden kannalta on se, että Word-hakemusten käsittely on vaatinut moninkertaisen työmäärän hakemuksia käsitteleviltä virkamiehiltä verrattuna sähköisen järjestelmän kautta tullessiin hakemuksiin. Työmäärä on kertaantunut, koska hakemuksia käsittelevillä virkamiehilläkin ei ole ollut käytössä ajantasaista peltolohkoaineistoa. Hakemuksien tarkastamiseksi on jouduttu kysymään tietoja sähköpostitse paikallisilta maaseutuasiamiehiltä. Hakijat, joiden lohkot eivät löydy hakujärjestelmästä ovat joutuneet myös täyttämään Word-lomakkeen. Tämä kaikki on ollut pois muusta hankkeen tavoitteiden eteen tehtävästä työstä, kuten tiedottamisesta, tutkimusyhteistyöstä ja tilaisuuksien järjestämisestä ja osallistumisesta. Suorasoitolistojen yhteystiedot ovat myös osittain puutteellisia, sillä yhteystiedot perustuvat Ruokaviraston toimittamaan vuoden 2022 tukihakuaineistoon. Sen jälkeen moni tila on luopunut viljelystä ja mikäli tila on päätynyt soittolistalle, on yhteydenotto ollut turha.

Hankkeen käsissä ei ole Ruokaviraston resurssointi ja sen puutteet. Vuoden 2024 aikana on kuitenkin pyrittävä löytämään toimivat käytännöt, jotta kipsihanke saa tarvitsemansa tiedot säännöllisesti ja ajantasaisesti. Ratkaisujen löytäminen vaatii keskustelua Ruokaviraston ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kesken, mahdollisesti hankehenkilöstöä korkeammalla tasolla, koska kyseessä ilmeisesti tarve lisätä resursseja Ruokaviraston puolella.

Hakujärjestelmän päivitykset ja aineistolisäykset ovat ilmeinen haavoittuvuus haun kannalta. Ilmeni myös, että aluehallinnon hakujärjestelmän ylläpito ei havaitse eikä reagoi, jos hakujärjestelmässä on tekninen ongelmaa esimerkiksi hakemuksen lähettämisen osalta. Järjestelmä saattaa olla toimimaton päiviä ilman, että asiaa havaitaan. Aluehallinnon asiointipalvelussa ei käytännössä ole asiakastukea. Kipsitukihakemuksesta ei ole linkkiä hankkeen yhteystietoihin ja ”Tekninen tuki” on käytännössä vain sähköpostiosoite. Eli tieto ei kulkeudu järjestelmän ylläpidolle eikä KIPSI-hankkeelle, mikäli hakupalvelussa on ongelmatilanne. Hakijat tuskin ryhtyvät etsimään hankehenkilöiden yhteystietoja tai kirjoittamaan sähköposteja, kun törmäävät akuuttiin tekniseen ongelmaan palvelussa.

Vuoden säät vaikuttivat suoraan sekä mahdollisuuteen levittää kipsiä että oletettavasti kipsikäsittelyjen hakemiseen. Kevät oli suotuista kipsin levitykselle, mutta syksy oli tavanomaista vetisempi. Alkukesä puolestaan oli yleisesti liian kuiva viljelykasvien sadon kannalta. Sato jäi heikoksi ja osalla peltolohkoista viljan kypsyminen oli ajallisesti epätasaista. Aikaikkuna sadonkorjuun ja peltojen pehmenemisen runsaiden sateiden takia oli yleisesti lyhyt ja paikoin olematon. Alueellisesti olosuhteet tosin erosivat suuresti. Osa syksylle 2023 suunnitelluista levityksistä siirtyvät vuoteen 2024, mutta osa haetuista kipsikäsittelyistä jäivät toteutumatta kuluvana vuonna, jos kipsikäsittely ei sovellu maatilan viljelykiertoon.

Voi olettaa, että vaikealla vuodella oli myös epäsuorempi vaikutus viljelijöiden intoon hakea kipsikäsittelyä. Kun toimeentulo ja sato on uhattuna, ei aikaa ja jaksamista ehkä aina ole paneutua sadon kannalta toissijaiseen tekemiseen, varsinkin kun hakeminen olisi vaatinut työlästä Word-lomakkeen täyttelyä sähköisen hakujärjestelmän ongelmien vuoksi.

Sääoloihin KIPSI-hanke ei voi vaikuttaa. Ainoa, johon on mahdollista varautua, on pyrkiä siihen, että logistiikkatoimittajat pystyisivät toimimaan mahdollisimman tehokkaasti niiden viikkojen aikana, kun levitys on olosuhteiden puolesta mahdollista. Tästä keskustellaan hankkeen osapuolien kesken ja mahdollisuuksia tarkastellaan kevään 2024 aikana.

Hankkeen kannalta RRP-raportoinnin ja tarkastusten työläys ja aikataulujen kireys aiheutti myös vuonna 2023 paljon ylimääräistä ja ennakoimatonta työtä. Myös tämä työpanos oli pois hankkeen tavoitteita suoraan edistävältä työltä. Vuoden 2024 alussa on tarkoitus hioa hankkeen tietojärjestelmiä tukemaan raportointia. Yhtenä osana on alkuvuodesta valmistuva työkalu, jolla ELY-keskuksen tietojärjestelmästä siirretään päätösasiakirjoja raportointijärjestelmään. Toinen painopiste on omien seurantatietojen järjestely palvelemaan paremmin toistuvaa raportointia.

Valtiokonttorin vaatimus kopioida kaikki laajennusalueen hakemukset ja päätökset sen ylläpitämään RRP-järjestelmään tuli yllätyksenä. Yhteistyössä pyrittiin löytämään vaihtoehtoja tiedostojen kopioimiselle, mutta yhteisymmärrystä ei löytynyt. Heinä- ja elokuussa kopioitiin manuaalisesti selainpohjaisilla käyttöliittymillä noin 3 000 dokumenttia ELY-keskuksen USPA-asianhallintajärjestelmästä Valtiokonttorin RRP-järjestelmään. Työmäärä oli noin 80 henkilötyöpäivää. Työpanos oli luonnollisesti pois hankkeen vesiensuojellisiin tavoitteisiin keskittyvästä työstä. KEHA-keskus ryhtyi syyskuussa suunnittelemaan ja toteuttamaan työkalua, jolla hakemus- ja

päätösasiakirjoja kopioidaan ELY-keskuksen järjestelmästä RRP-järjestelmään. Kehitettävä uusi järjestelmä keskustelee useamman eri järjestelmän kanssa mm. sähköisen hakujärjestelmän kanssa, joka tekee järjestelmästä väkisinkin haavoittuvan järjestelmien yllättävien muutosten ja häiriöiden takia. Lisäksi tietoa ei ole syötetty ELY-keskuksen järjestelmään automaattista tunnistamista ja käsittelyä silmällä pitäen. Toimivan järjestelmän toteuttaminen ja testaaminen vaatii aikaa. On mahdollista, että järjestelmä ei ehdi tuotantovalmiuteen ennen kuin rahoitusta valvova viranomainen vaatii tietojen päivittämistä RRP-järjestelmään. Tämä vaatisi ison ylimääräisen työpanokseen, joka olisi jälleen pois muusta tarpeellisesta työstä. Riskiä pyritään minimoimaan tiiviillä yhteistyöllä työkalua kehittävän tiimin ja KIPSI-hankkeen välillä. Asiasta pidetään kerran viikossa seurantakokous ja tietoja vaihdetaan tarvittaessa muutenkin. KIPSI-hanke osallistuu aktiivisesti työkalun kehitykseen ja testaukseen.

Kaikki hankkeessa realisoituneet riskit näkyvät myös määrärahojen käytössä. Saaristomerelle budjetoitua levitysmäärärahaa on kulunut suunniteltua vähemmän, mutta toistaiseksi määrärahaa ei ole jäänyt käyttämättä. RRF-elvytysvarojen käyttöön liittyvä raportointi ja valvonta, joita ei hankesuunnitelmassa voitu ennakoida, hankaloittaa hanketoimintaa ja voi viivästyttää tukipäästösten tekoa koko hankealueella ja sen vuoksi levityksiä, jolloin säiden takia voi asia siirtyä vuodellekin. Näin ollen määrärahatarve siirtyy eteenpäin. Toisaalta taas raportointiin tarvittavat lisähenkilöresurssit kasvattavat hallintokuluja.

Näinkin suuressa hankkeessa henkilöresurssien vaihtuvuus ja myös esimerkiksi sijaisten puute voivat olla riski hankkeen tavoitteiden saavuttamiselle. Henkilöiden tilanteet muuttuvat ja voi tulla eteen sairastumisia ja uusia työpaikkoja. Yleisen luonnontieteen alan asiantuntijapulan takia voi olla vaikea löytää korvaavia henkilöitä. Määrärahojen viivästyneiden myöntöjen takia rekrytoinnit voivat viivästyä tai työsuhteita ei saada jatkettua riittävän pitkään. Ulkopuolisia palveluja, työnjakoa ja tehtäviä kehittämällä sekä virkahenkilöstöä käyttämällä on saatu toistaiseksi hankkeen toimenpiteet sujumaan.

Tarkennettu työsuunnitelma

Aikataulutettu työsuunnitelma on erillisenä liitteenä (Liite 1). Keskeisiä ensimmäisen vuosineljänneksen toimenpiteitä on Saaristomeren valuma-alueelle keskittyvän tehokkaan monikanavaisen viestintäkampanjan suunnittelu ja toteutuksen aloitus. Toinen hankkeen toimintaedellytyksiin liittyvä oleellinen toimi on saada viimein ajantasaiset peltolohkotiedot Ruokavirastolta, jotta kipsikäsittelyhakemuksia valmistelevat hankkeen työntekijät vapautuvat selvittelemästä paperihakemuksia ja puuttuvia peltolohkotietoja.

Talousraportti

Kipsi-hankkeen kokonaiskulut vuonna 2023 olivat 6,61 milj. euroa (alv 0 %) ja arvonlisäveron kanssa 8,0 miljoonaa euroa. Kustannuksia tarkastellessa on huomioitava, että osa määrärahoista sisältää arvonlisäveron (momentit 61, 611 ja 612) ja osa ei sisällä (momentit 211 ja 023). Kokonaiskuluista EU:n elvytysvälinevaroja käytettiin 1,96 milj. euroa (sis. alv) ja loput rahoitettiin Vesiensuojelun tehostamisohjelmasta. Huomattava määrä laajennusalueen kuluja maksettiin kansallisista varoista. Kokonaiskustannuksissa pysyttiin kuta kuinkin hankesuunnitelmissa esitetyissä, mutta eri kustannuslajeissa oli vaihtelua.

Kipsi-hankkeen Saaristomeren alueen varsinaiseen kipsin peltolevitykseen käytettiin vuonna 2023 yhteensä 0,81 milj. euroa (alv. 0 %) ja muihin kuluihin, johon kuuluvat mm. palkat, neuvonta, viestintä, seuranta ja muu hallinto, kului vähän alle 600 000 euroa (alv 0 %). Seurantaan meni reilut 220 000 euroa ja palkkoihin noin 170 000 euroa.

Levitysmäärä Saaristomeren alueella jäi merkittävästi edellisiä vuosia pienemmäksi, koska hakeuksia ei tullut odotetusti. Myönnettyihin, mutta levittämättä jääneisiin tukihehtaareihin on sidottu varoja Saaristomeren (KIPSI 1) alueella noin 350 000 euroa. Laajennusalueella (KIPSI 2) kipsin peltolevitykseen käytettiin 4,7 milj. euroa (alv 0 %) ja muihin kuluihin hieman vajaa 500 000 euroa. Palkkoihin KIPSI-hankkeen laajennusalueella kului n. 190 000 euroa ja seurantaan vajaa 160 000 euroa. Myönnettyihin kipsipäätöksiin, joiden käsittelyä ei siis vielä ole tehty, on sidottuna laajennusalueen osalta 5,3 milj. euroa.

Yleinen kustannustason nousu aiheutti kasvu koko hankkeen kuluihin. Seurannan laajentuminen myös lohkokohtaiseen näytteenottoon ja maa- sekä salaojavesinäytteiden lisäys vuonna 2023 täysimääräisesti toimineen vedenlaatureurannan lisäksi kasvatti seurantakuluja vuoteen 2022 verrattuna. Tehostettu kipsin markkinointi erityisesti Saaristomeren alueella ja hankkeen osallistuminen lukuisiin tilaisuuksiin ja messuihin sekä hankitut materiaalit (logo, esitteet, ämpärit, kartat, posterit jne.) sekä laaja-alainen viestintä aiheutti sen, että markkinointi- ja viestintäkulut kaksinkertaistuivat vuoteen 2022 verrattuna. Toisaalta neuvontaan meni vain alle puolet etukäteen arvioituista kuluista. Palkkoihin kului hieman vähemmän myös kuin hankesuunnitelmissa arvioitiin. Kaikki edelliseltä vuodelta jäljelle jääneet sekä Vesiensuojelun tehostamisohjelmasta siirretyt viimeistään vuonna 2023 käytettävät määrärahat saatiin käytettyä. Muut käytettävissä olevat jäljelle jääneet määrärahavarat siirtyvät vuodelle 2024. Näissä on osin käyttöaikaa vuoteen 2024 vuoteen ja osin 2025 saakka. Tarkempi talousraportti on liitteinä 2a-c.